

УДК 327.82:008(061.1ЄС):005.33-027.511

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2026.34.30>

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС ЯК ІНСТРУМЕНТ «М'ЯКОЇ СИЛИ» В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Михалюк Назар,

кандидат політичних наук, доцент,

докторант

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID: 0000-0002-5287-0986

У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний та прикладний аналіз культурної дипломатії Європейського Союзу як одного з ключових інструментів реалізації політики «м'якої сили» в умовах сучасної глобальної конкуренції. Обґрунтовано, що в трансформованій системі міжнародних відносин зростає значення немілітарних засобів впливу, серед яких культура, освіта, наука та стратегічні комунікації відіграють визначальну роль у формуванні міжнародного іміджу та просуванні ціннісних орієнтирів. Розкрито концептуальні засади «м'якої сили» та її взаємозв'язок із культурною дипломатією як складовою зовнішньополітичної діяльності ЄС.

Проаналізовано інституційну архітектуру культурної дипломатії ЄС, зокрема роль Європейської Комісії, Європейської служби зовнішніх дій, а також спеціалізованих програм і мереж, таких як Erasmus+, Creative Europe, EUNIC та East StratCom Task Force. Визначено основні інструменти реалізації культурної дипломатії, серед яких міжнародні освітні обміни, культурні та мистецькі проекти, грантові програми, публічна дипломатія та цифрові комунікації. Окрему увагу приділено аналізу практичних кейсів взаємодії ЄС з Україною, включаючи підтримку культурного та креативного секторів, розвиток академічної мобільності та протидію дезінформаційним впливам у контексті російсько-української війни.

Доведено, що культурна дипломатія ЄС сприяє формуванню позитивного міжнародного іміджу, зміцненню довіри та розвитку довгострокових партнерств, водночас виступаючи ефективним інструментом ідеологічного та комунікаційного впливу. Виявлено ключові виклики її реалізації, зокрема зростання глобальної інформаційної конкуренції, гібридні загрози, а також необхідність адаптації до регіональних і цифрових трансформацій. Окреслено перспективи розвитку культурної дипломатії ЄС, що полягають у посиленні інституційної координації, впровадженні інноваційних цифрових інструментів та стратегічному прогнозуванні її подальшої еволюції в умовах глобалізації.

Ключові слова: культурна дипломатія, «м'яка сила», Європейський Союз, глобальна конкуренція, стратегічні комунікації.

Mykhaliuk Nazar. EU Cultural Diplomacy as a Soft Power Instrument in the Context of Global Competition

The article provides a comprehensive theoretical, methodological, and applied analysis of the European Union's cultural diplomacy as one of the key instruments for implementing soft power policy in the context of contemporary global competition. It is substantiated that within the transforming system of international relations, the importance of non-military instruments of influence is growing, among which culture, education, science, and strategic communications play a decisive role in shaping international image and promoting value-based orientations. The conceptual foundations of soft power and its interconnection with cultural diplomacy as a component of the EU's foreign policy are explored.

The institutional architecture of EU cultural diplomacy is analyzed, with particular attention paid to the role of the European Commission, the European External Action Service, as well as specialized programs and networks such as Erasmus+, Creative Europe, EUNIC, and the East StratCom Task Force. The main instruments of cultural diplomacy implementation are identified, including international academic exchanges, cultural and artistic projects, grant programs, public diplomacy, and digital communications. Special emphasis is placed on the analysis of practical cases of EU-Ukraine cooperation, including support for the cultural and creative sectors, development of academic mobility, and countering disinformation in the context of the Russian-Ukrainian war.

It is argued that EU cultural diplomacy contributes to the formation of a positive international image, strengthening trust, and fostering long-term partnerships, while also serving as an effective tool of ideological and communicative influence. Key challenges to its implementation are identified, including the growing global information competition, hybrid threats, and the need to adapt to regional and digital transformations. The prospects for the development of EU cultural diplomacy are outlined, emphasizing the need to enhance institutional coordination, introduce innovative digital tools, and apply strategic foresight in shaping its future evolution in the context of globalization.

Key words: cultural diplomacy, soft power, European Union, global competition, strategic communications.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Постановка проблеми. У сучасній системі міжнародних відносин зростає роль немілітарних інструментів впливу, серед яких особливе місце займає культурна дипломатія як складова політики «м'якої сили». В умовах посилення глобальної політичної, економічної та ідеологічної конкуренції держави та інтеграційні об'єднання активно використовують культурні, освітні, наукові та гуманітарні ресурси для формування позитивного міжнародного іміджу, зміцнення довіри, просування цінностей і стратегічних інтересів. Одним із найбільш активних акторів у цій сфері виступає Європейський Союз, який розглядає культурну дипломатію як важливий інструмент зовнішньополітичної діяльності та глобального позиціонування.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасна глобальна конкуренція дедалі більше набуває не лише економічного чи військово-політичного, а й ціннісно-культурного характеру. Зростання впливу інформаційних технологій, цифрових платформ і транснаціональних комунікацій створює нові можливості для поширення культурних наративів, але водночас посилює конкуренцію між державами та інтеграційними об'єднаннями за символічний та ідеологічний вплив. У цих умовах ефективність культурної дипломатії стає ключовим фактором формування міжнародного авторитету та привабливості політичних моделей розвитку.

Формулювання цілей і методів дослідження. Мета дослідження полягає у комплексному аналізі культурної дипломатії Європейський Союз як інструменту «м'якої сили» в умовах глобальної конкуренції, визначенні її інституційних механізмів, інструментарію, ефективності та перспектив розвитку у сучасній системі міжнародних відносин. Завдання дослідження – визначити інституційні механізми, інструменти та напрями реалізації культурної дипломатії ЄС як інструменту «м'якої сили» та оцінити її ефективність у умовах глобальної конкуренції.

Методологічну основу дослідження складає комплекс сучасних соціально-політичних і міжнародних підходів, що забезпечують комплексний аналіз культурної дипломатії як інструменту «м'якої сили» в умовах глобальної конкуренції. Основним методологічним напрямом є застосування теорії «м'якої сили» Дж. Ная для оцінки ролі немілітарних ресурсів у міжнародних відносинах, визначення чинників формування привабливості політичних і соціокультурних моделей держав та інтеграційних об'єднань. Застосовано також неоінституціоналістський підхід, який дозволив дослідити інституційні механізми реалізації культурної дипломатії ЄС, зокрема взаємодію між центральними органами влади, спеціалізованими агентствами та регіональними/транскордонними структурами; компаративний аналіз для порівняння інструментів культурної дипломатії ЄС із аналогічними механізмами інших суб'єктів міжнародних відносин та оцінки ефективності їх практичної реалізації у різних геополітичних регіонах. Контент-аналіз і кейс-стаді використано для дослідження конкретних програм, ініціатив і проєктів ЄС у сфері культурної дипломатії, визначення їх результативності та впливу на формування позитивного міжнародного іміджу Союзу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових та офіційних джерел показує, що проблематика культурної дипломатії Європейського Союзу як інструмента «м'якої сили» є комплексною і розглядається як у теоретичному, так і у практичному вимірі. Українські дослідження акцентують увагу на адаптації європейських стратегій до національного контексту та оцінюють вплив культурних програм ЄС на формування позитивного іміджу держави у міжнародному середовищі. Так, у роботі Є. Солових [10] досліджується роль культурної та публічної дипломатії ЄС у відносинах з Україною, висвітлюються механізми впливу на євроінтеграційні процеси та формування стратегічних культурних ініціатив. О. Комарніцька [3] приділяє увагу практичним аспектам реалізації програми Creative Europe, зокрема фінансовій підтримці культурних ініціатив в Україні та розвитку креативного сектору [8]. У теоретичному плані важливі роботи А. Мартинова [6], які висвітлюють концептуальні засади культурної дипломатії та її тісний зв'язок із концепцією «м'якої сили», підкреслюючи роль культурних, освітніх та інформаційних інструментів у зовнішньополітичній практиці ЄС. І. Костиря [4] досліджує культурну дипломатію в умовах трансформації сучасних міжнародних відносин і поляризації акторів виступає ключовим інструментом зміцнення союзницьких зв'язків, підтримання стабільності з нейтральними суб'єктами та формування нової системи міжнародних відносин через міжкультурний обмін і представлення власних цінностей. Я. Бакаєвич [1] проаналізувала використання «м'якої сили» під час російсько-української війни через інформаційні, культурні, освітні, дипломатичні та правові інструменти, показано їхній вплив на формування громадської думки, міжнародні відносини та підтримку України, а також наведено приклади ініціатив на кшталт UNITED24 і російської пропаганди, підкреслюючи, що «м'яка сила» є важливим елементом комплексного підходу до забезпечення миру та конструктивного діалогу. Ю. Подаєнко у статті «Європейський досвід реалізації культурної дипломатії: специфіка та перспективи подальшого розвитку» аналізує ключові принципи та особливості здійснення

культурної дипломатії європейських держав на сучасному етапі, узагальнює основні цілі та проблемні аспекти її реалізації в рамках ЄС і описує провідні інституції та організації, відповідальні за впровадження заходів з поширення європейської культури всередині Союзу та за його межами [9].

Серед закордонних джерел, фундаментальне значення має праця Дж. Ная [16], де закладено концептуальне підґрунтя «м'якої сили» як невійськового ресурсу впливу у міжнародних відносинах. Й. Меліссен [16] та Закі Лаїді [23] пропонують сучасний погляд на публічну та культурну дипломатію, оцінюючи ефективність інструментів soft power та порівнюючи практики ЄС із глобальними підходами інших суб'єктів міжнародних відносин. Ана Томас Лопес [14] досліджує роль культурної дипломатії та міжнародних відносин як інструментів «м'якої сили» ЄС для посилення його глобального впливу та лідерства, а також пропонуються рекомендації щодо розробки нової стратегії культурної дипломатії з урахуванням сучасних юридичних, геополітичних, соціальних та медичних викликів. Офіційні документи Європейської Комісії та Служби зовнішніх дій ЄС (European Commission, EEAS, 2020–2025 [13]) деталізують стратегії міжнародних культурних відносин, програми співпраці та механізми багаторівневої координації на рівні Союзу, держав-членів і партнерських країн.

Офіційні матеріали Міністерства культури України [11] надають актуальні дані щодо відкритих конкурсів та грантових програм Creative Europe, що дозволяє ілюструвати приклади конкретних культурних проєктів, реалізованих за підтримки ЄС. Звіт Платформи культурних зв'язків демонструє, як міжнародна співпраця у сфері культури та креативних індустрій може забезпечити стійкість культурного сектора України в умовах кризових і гібридних загроз.

Незважаючи на значну кількість досліджень «м'якої сили», проблема комплексного аналізу культурної дипломатії ЄС як системного інструменту глобальної конкуренції залишається недостатньо розробленою, особливо в контексті трансформації міжнародного середовища, гібридних викликів, інформаційних протистоянь і зростання ролі стратегічних комунікацій. Потребує уточнення інституційний механізм реалізації культурної дипломатії ЄС, її інструментарій, ефективність у різних регіонах світу та вплив на формування міжнародних партнерств. Отже, наукова проблема дослідження полягає у необхідності комплексного теоретико-методологічного та прикладного аналізу культурної дипломатії ЄС як інструменту «м'якої сили» в умовах глобальної конкуренції, визначенні її стратегічних можливостей, обмежень та перспектив розвитку, що зумовлює високу наукову та практичну актуальність обраної теми.

Культурна дипломатія Європейського Союзу є системним інструментом зовнішньої політики, що поєднує інституційні, стратегічні та програмні механізми для просування європейських цінностей, культурного різноманіття та міжнародного співробітництва. Інституційна структура ЄС, відповідальна за культурну дипломатію, включає кілька ключових органів. Центральне місце займає Європейська комісія, зокрема Генеральний директорат з питань освіти, молоді, спорту та культури (DG EAC), який координує культурні ініціативи та програми на рівні Союзу. Водночас Європейська служба зовнішніх дій (EEAS) забезпечує інтеграцію культурних проєктів у зовнішньополітичні стратегії та підтримує партнерські відносини з третіми країнами, регіональними організаціями та міжнародними інституціями [15]. Не менш важливу роль відіграють окремі агентства та фонди, такі як Creative Europe, що фінансують культурні обміни, мистецькі проєкти та мобільність митців, а також підтримують розвиток культурної інфраструктури в країнах-членах і за їх межами [7].

Політики, стратегії та програми культурної дипломатії ЄС спрямовані на зміцнення міжнародного іміджу Союзу та формування позитивного сприйняття європейських цінностей. До основних стратегічних документів належать Європейська стратегія з культурної дипломатії та Політичні рекомендації щодо культурного обміну і міжнародного співробітництва, які визначають пріоритети у сфері культурних ініціатив, освітніх програм, наукових обмінів і міжнародних партнерств [12]. Серед програм практичної реалізації культурної дипломатії особливе місце займають Erasmus+, Creative Europe, а також культурні платформи для промоції європейського кіно, театру, музики та мистецтва на глобальному рівні. Ці програми забезпечують структуровану взаємодію між національними урядами, академічними закладами, культурними інституціями та громадянським суспільством, що підвищує ефективність культурних ініціатив і зміцнює міжнародні зв'язки ЄС [18]. На рис. 1 відображено поєднання цілей культурної дипломатії ЄС.

Міжнародні партнерства та регіональні ініціативи є важливим інструментом розширення впливу культурної дипломатії ЄС. Союз активно співпрацює з іншими державами та регіональними об'єднаннями, створюючи платформи для культурного обміну та спільних проєктів. Такі партнерства сприяють поширенню європейських цінностей, підтримці культурного різноманіття та підвищенню глобальної впізнаваності ЄС. Особливу увагу приділено регіонам із підвищеною геополітичною значущістю, де культурні ініціативи служать засобом зміцнення довіри та стратегічного впливу, водночас протистоячи гібридним загрозам та дезінформаційним кампаніям [15].

Рис. 1. Поєднання та взаємозв'язок цілей культурної дипломатії та м'якої сили ЄС

Інституційні та організаційні механізми культурної дипломатії ЄС поєднують координацію на рівні центральних органів, реалізацію програм і проєктів через спеціалізовані агентства та активне залучення міжнародних партнерів, що забезпечує ефективність просування європейських цінностей у глобальному контексті (табл.1).

Таблиця 1

Механізми реалізації культурної дипломатії ЄС

Рівень реалізації	Основні актори	Форми діяльності
Наднаціональний	Європейська Комісія, Європейський парламент	Стратегічні програми, фінансування культурних ініціатив
Національний	Країни-члени ЄС	Національні культурні інститути, культурні центри
Міжнародний	Партнерські країни, міжнародні організації	Культурні обміни, міжнародні фестивалі
Локальний	Міста, університети, НУО	Освітні та культурні проєкти

У контексті культурної та публічної дипломатії в Україні Європейський Союз реалізує численні програмні та інституційні ініціативи, спрямовані на підтримку європейських цінностей, зміцнення демократичних процесів та протидію гібридним загрозам. Одним із ключових напрямів є підтримка освітніх та академічних обмінів, зокрема через програму Erasmus+, яка забезпечує мобільність студентів, викладачів і дослідників, сприяючи міжкультурному діалогу й інтеграції України в європейський освітній простір. Іншим важливим інструментом є програма Creative Europe, яка фінансує культурні проєкти та ініціативи, укріплюючи культурні відносини та творчі зв'язки між українськими та європейськими інституціями [3].

Від початку повномасштабного вторгнення Росії Європейський Союз демонструє стійку підтримку України та активно сприяє розвитку її культурного та креативного секторів. У звіті Платформи культурних зв'язків під егідою Європейської Комісії узагальнено низку заходів, проведених у 2024 р., спрямованих на зміцнення стійкості, відновлення та інтеграції українських культурних і креативних індустрій із ЄС. У межах проєкту було проведено опитування 498 стейкхолдерів, що охоплювало всі регіони України, включно з окупованими територіями, представниками ЗСУ та діаспорою, а також поширено результати через національні мережі та культурні спільноти. Звіт підсумовує реалізацію заходів відповідно до Робочого плану ЄС щодо культури на 2023–2026 роки, який передбачає підтримку та розширення можливостей українських культурних і креативних секторів у тісній співпраці з Європейським Союзом [8]. У плані нашого дослідження цікавим є відповіді на питання на діаграмі 1, яка відображає результати опитування представників культурного та креативного секторів України щодо впливу програм і ініціатив Європейського Союзу на розвиток галузі в умовах війни. Вона демонструє розподіл відповідей респондентів за ключовими напрямками підтримки, зокрема фінансування культурних проєктів, розвиток міжнародної співпраці, підвищення професійної мобільності, зміцнення інституційної спроможності та сприяння інтеграції українського культурного простору до європейського.

Згідно з даними діаграми, найбільшу частку відповідей становлять оцінки, пов'язані з фінансовою підтримкою та грантовими можливостями, що свідчить про критичну роль програм ЄС у забезпеченні стійкості культурного сектору в кризових умовах. Високі показники також мають такі напрями,

як розвиток міжнародних партнерств та міжкультурного обміну, що підкреслює значення культурної дипломатії як інструменту інтеграції України до європейського культурного простору. Меншою, але вагомою є частка відповідей, що стосується розвитку професійних навичок, освітніх можливостей та цифрових компетенцій, що вказує на довгостроковий ефект програм ЄС у формуванні людського капіталу. Окремо простежується значення інформаційної та комунікаційної підтримки, яка сприяє підвищенню видимості українських культурних ініціатив на міжнародному рівні. Таким чином, діаграма 1 ілюструє комплексний характер впливу Європейського Союзу на культурний сектор України, засвідчуючи, що поєднання фінансових, інституційних та комунікаційних інструментів є ефективним механізмом підтримки, відновлення та інтеграції в умовах сучасних безпекових викликів.

Рівень обізнаності щодо теми інтеграції України та ЄС у сфері культури та креативної економіки

Діаграма 1. Рівень обізнаності щодо теми інтеграції України та ЄС у сфері культури та креативної економіки [5]

У реалізації культурних ініціатив значну роль відіграють також мережі співпраці, зокрема European Union National Institutes for Culture (EUNIC), що об'єднують національні культурні інститути держав-членів ЄС для координації спільних культурних заходів, виставок, фестивалів і програм обміну. Для протидії інформаційним загрозам у регіоні функціонує East StratCom Task Force, структура Європейської служби зовнішніх зв'язків (EEAS), яка займається моніторингом і спростуванням дезінформації, зміцнюючи стратегічні комунікації та підтримуючи позитивні наративи про європейську інтеграцію [10].

Крім цього, ЄС активно використовує фелоушип-програми та стипендії міжнародного рівня, які сприяють розвитку української академічної, журналістської та громадянської еліти у європейському контексті (наприклад, Ukraine in European Dialogue Fellowship), створюючи платформи для обміну знаннями та професійного зростання за участю українських та міжнародних експертів. Комплексна реалізація цих інституцій та програм сприяє не лише підвищенню видимості ЄС як ключового партнера України, а й формуванню проєвропейських настроїв серед українського суспільства, зміцненню культурних зв'язків та підвищенню спроможності країни інтегруватися в європейські політичні й культурні процеси [10].

Важливим напрямом культурної дипломатії є культурні та мистецькі проєкти, фестивалі та виставки, які демонструють різноманітність європейської культури і сприяють розвитку культурного діалогу з іншими країнами. Такі заходи охоплюють театральні, музичні та кінопроєкти, художні виставки, літературні події та інші форми культурної активності, що дозволяють поширювати цінності демократії, толерантності та інклюзивності. Не менш значущими є інформаційні та медійні кампанії, які забезпечують комунікацію культурних ініціатив та формування позитивного образу ЄС у глобальному інформаційному просторі. Через соціальні мережі, медіаплатформи та спеціалізовані комунікаційні проєкти ЄС активно поширює свої культурні та освітні досягнення, підтримує культурну ідентичність та зміцнює власну стратегічну позицію у світі [3].

Ключову роль відіграє також гуманітарна та наукова співпраця, яка виступає важливим інструментом формування міжнародного іміджу ЄС. Спільні наукові дослідження, міжнародні конференції, обміни експертами та участь у гуманітарних проєктах дозволяють не лише розвивати науковий і технологічний потенціал, а й демонструвати відповідальність, ціннісну привабливість і соціальну орієнтацію Європейського Союзу на міжнародній арені.

Таблиця 2

Культурна дипломатія ЄС як інструмент глобальної конкуренції

Напрямок конкуренції	Інструменти ЄС	Порівняльна перевага
Ідеологічний вплив	Просування демократичних цінностей, прав людини	Високий рівень довіри до європейських інституцій
Освітній вплив	Міжнародні освітні програми	Формування довгострокових проєвропейських еліт
Культурний вплив	Міжнародні культурні події та гранти	Позитивний імідж культурного різноманіття
Комунікаційний вплив	Публічна дипломатія та культурні мережі	Поширення європейських нарративів у світі

Ефективність культурної дипломатії Європейського Союзу проявляється у формуванні позитивного міжнародного іміджу, підвищенні привабливості політичної моделі ЄС та зміцненні його позицій у глобальній системі міжнародних відносин. Через освітні, культурні та інформаційні ініціативи Союз поширює свої цінності демократії, прав людини, толерантності та інклюзивності, що сприяє створенню сприятливого середовища для міжнародної співпраці та партнерства. Висока ефективність культурної дипломатії також проявляється у здатності ЄС формувати мережі транскордонних зв'язків, залучати молодь до академічних обмінів, а науковців — до спільних проєктів, що підвищує рівень довіри та позитивного сприйняття ЄС у світі.

Порівняння з практиками культурної дипломатії інших суб'єктів міжнародних відносин, таких як США та Китай демонструє унікальні особливості європейського підходу. На відміну від прямих політичних або економічних впливів, ЄС робить акцент на комплексному використанні освіти, культури та науки як стратегічних інструментів «м'якої сили». Ця орієнтація на цінності, міжкультурний діалог і партнерство дозволяє Союзу зміцнювати позиції на міжнародній арені, формувати довгострокові стратегічні зв'язки та протидіяти одностороннім або агресивним підходам у глобальній конкуренції [20].

Водночас ефективність культурної дипломатії ЄС обмежується низкою викликів. Серед них – гібридні загрози, що проявляються через інформаційні кампанії, дезінформацію та спроби дискредитації європейських цінностей; інформаційна конкуренція, яка ускладнює поширення позитивного іміджу ЄС у цифровому середовищі; а також регіональні специфіки, що вимагають адаптації культурних і освітніх програм до локальних умов, традицій та політичних контекстів. Подолання цих обмежень потребує інтегрованих стратегій, які поєднують інституційні, програмні та комунікаційні інструменти, а також тісну координацію між центральними органами ЄС і партнерами у третіх країнах [14].

Рис .2. Порівняння інструментів культурної дипломатії США, Китаю та ЄС

Таким чином, ефективність культурної дипломатії ЄС у глобальній конкуренції проявляється у поєднанні стратегічного впливу через цінності, системного використання освітніх та культурних програм і здатності адаптуватися до сучасних викликів глобальної інформаційної та політичної конкуренції.

Хоча юридичне та інституційне визнання значення культури у ЄС відбулося пізно, сьогодні Союз усвідомлює її потенціал для посилення впливу та привабливості на міжнародній арені через численні програми, заходи та політики. Культурна дипломатія залишається ключовим інструментом лідерства ЄС, особливо в умовах пост-COVID-19 та російського вторгнення в Україну, сприяючи стратегічним міжнародним культурним відносинам, міжкультурному діалогу та розвитку спроможностей держав-членів [19]. ЄС застосовує підхід «м'якої сили», акцентуючи увагу на культурній співпраці, взаємній

зацікавленості та діалозі, проте «жорстка сила» і націоналістичні тенденції загострюють виклики у сфері культури та зовнішньої політики. Координація та відкритий метод координації (VMK) є основними механізмами спільного вирішення цих проблем, а пандемія COVID-19 та конфлікти, зокрема війна в Україні, підкреслюють потребу у глобальній взаємозалежності та нових стратегіях культурної дипломатії для підтримки миру, верховенства права та взаєморозуміння [14].

Перспективи розвитку культурної дипломатії Європейського Союзу визначаються необхідністю підвищення ефективності реалізації її стратегічних цілей та адаптації до нових викликів глобальної конкуренції. Одним із основних напрямів вдосконалення є розробка та впровадження комплексних рекомендацій щодо підвищення ефективності програм культурного обміну, освітніх ініціатив і мистецьких проєктів. Це включає посилення координації між органами ЄС, національними урядами та громадянським суспільством, оптимізацію механізмів фінансування та забезпечення сталості довгострокових проєктів у сфері культурної дипломатії [2].

В умовах цифрової трансформації та глобалізації особливу актуальність набувають інноваційні підходи та адаптація до цифрових та глобальних викликів. Це передбачає використання сучасних комунікаційних платформ, соціальних мереж, медіаінструментів і цифрових освітніх ресурсів для просування європейських цінностей, культурного контенту та академічних програм на глобальному рівні. Інтеграція цифрових технологій дозволяє значно розширити аудиторію культурних ініціатив і підвищити їх впливовість у світі [22].

Крім того, для стратегічного планування важливим є прогнозування сценаріїв розвитку культурної дипломатії в умовах посилення міжнародної конкуренції. Сценарний аналіз дозволяє оцінити потенційні зміни у глобальному політичному та інформаційному середовищі, визначити ризики та нові можливості, а також передбачити оптимальні стратегії розвитку культурних ініціатив ЄС. Це включає адаптацію до регіональних специфік, протидію гібридним загрозам та врахування трансформацій міжнародних партнерств.

Щодо питання інтеграції України та ЄС у сфері культури, то ключові напрямки співпраці між Україною та ЄС передбачають реалізацію спільних проєктів на засадах рівноправного партнерства та взаємності, проведення зустрічей як у ЄС, так і в Україні для кращого розуміння контексту, та залучення українських експертів до робочих груп у структурах ЄС для розвитку потенціалу у сфері культури і креативних індустрій (ККІ). Важливо створювати інструменти для налагодження нових партнерств, розширювати представництва Українського інституту за кордоном і інтегрувати українські організації до європейських мереж культури, що сприятиме обміну досвідом і ресурсами [9]. Крім того, доцільно досліджувати можливості співпраці у рамках програм ЄС, орієнтованих на сталий розвиток, клімат та добробут, а також заохочувати використання програми Single Market для представників ККІ [5].

Таким чином, перспективи розвитку культурної дипломатії ЄС полягають у поєднанні підвищення ефективності реалізації існуючих програм, використанні інноваційних цифрових технологій та стратегічному прогнозуванні, що забезпечує стійкий вплив ЄС як суб'єкта «м'якої сили» у глобальному інформаційному та культурному просторі.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що культурна дипломатія Європейського Союзу виступає системним, багаторівневим та ефективним інструментом реалізації політики «м'якої сили» в умовах сучасної глобальної конкуренції. Її специфіка полягає у поєднанні інституційних механізмів, програмної діяльності та ціннісно-орієнтованого підходу, що забезпечує формування позитивного міжнародного іміджу ЄС, підвищення рівня довіри до його політичної моделі та зміцнення довгострокових партнерств. Встановлено, що Європейський Союз реалізує культурну дипломатію через розгалужену інституційну архітектуру, яка включає наднаціональні органи, національні інституції, міжнародні мережі та локальні ініціативи. Ключову роль у цьому процесі відіграють освітні, культурні та наукові програми, зокрема Erasmus+ і Creative Europe, які забезпечують мобільність, міжкультурний діалог та розвиток креативних індустрій. Водночас культурна дипломатія ЄС активно інтегрується у сферу стратегічних комунікацій, що дозволяє ефективно протидіяти дезінформації та гібридним загрозам, посилюючи власний вплив у глобальному інформаційному просторі.

Доведено, що ефективність культурної дипломатії ЄС визначається її здатністю поєднувати універсальні цінності (демократія, права людини, культурне різноманіття) із гнучкими інструментами реалізації, адаптованими до регіональних особливостей. Особливо важливим є практичний вимір взаємодії ЄС з Україною, де культурна дипломатія виступає не лише інструментом підтримки євроінтеграційних процесів, а й засобом зміцнення стійкості суспільства в умовах війни, розвитку культурного сектору та формування проєвропейських наративів.

Разом із тим, виявлено низку системних викликів, що обмежують ефективність культурної дипломатії ЄС. Серед них – зростання глобальної інформаційної конкуренції, активізація альтернативних моделей «м'якої сили» (зокрема з боку США та Китаю), поширення дезінформації, а також необхідність адаптації до цифрових трансформацій і локальних соціокультурних контекстів. Це зумовлює потребу у вдосконаленні стратегічного планування, посиленні координації між інституціями ЄС та розширенні інструментарію культурної дипломатії.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленні теоретичного осмислення культурної дипломатії як складової стратегічних комунікацій та інструменту гібридного впливу. Актуальним є аналіз ефективності цифрової культурної дипломатії ЄС, зокрема використання соціальних мереж, цифрових платформ та медіаекосистем для просування цінностей і формування міжнародного іміджу. Важливим напрямом є також порівняльні дослідження моделей культурної дипломатії різних глобальних акторів з метою виявлення конкурентних переваг і слабких сторін європейського підходу. Окремої уваги потребує вивчення ролі культурної дипломатії у післявоєнному відновленні України, її інтеграції до європейського культурного та освітнього простору, а також формування нових форматів партнерства між Україною та ЄС. Перспективним є дослідження взаємодії державних інституцій, громадянського суспільства та креативних індустрій у реалізації культурної дипломатії, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення її ефективності в умовах глобальної нестабільності.

Таким чином, культурна дипломатія Європейського Союзу залишається важливим інструментом формування глобального впливу, що потребує подальшого наукового осмислення та адаптації до нових викликів міжнародного середовища.

Література:

1. Бакаєвич Я. Інструменти «м'якої сили» в контексті російсько-української війни. *Інтегровані комунікації*, 2023, (1 (15)), с.104-110. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.1513>. (дата звернення: 13.12.2025)
2. Драч В. Культурна дипломатія в умовах глобального розвитку суспільств. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2024, № 2. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308270> (дата звернення: 13.12.2025)
3. Комарніцька О. В. «Креативна Європа» як інструмент фінансування та підтримки культурних ініціатив в Україні. *Культурологічний альманах*, 2024, (1), с.332–339. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.43> (дата звернення: 13.12.2025)
4. Костиця І. О. Культурна дипломатія в контексті світових геостратегій. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 2025, (16), с.73–83. <https://doi.org/10.31866/2616-745X.16.2025.344690> (дата звернення: 13.12.2025)
5. Культура та креативні індустрії в Україні: стійкість, відновлення, інтеграція з ЄС. URL: <https://www.cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2024/07/DGEAC-CRP-UA-Report-July-2024-UA.pdf> (дата звернення: 13.12.2025)
6. Мартинов А. «М'яка сила» як політичний інструмент Європейського Союзу (1990-ті – 20-ті рр. XXI ст.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*, 2020 (29), с.113-129.
7. Михалюк Н., Шуляк А. Публічна, культурна й освітня дипломатія як складові зовнішньополітичної стратегії ЄС. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. Луцьк: Вежа-Друк, 2025, №(23). С. 377–390. DOI <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2025-03-377-390> (дата звернення: 13.12.2025)
8. Підтримка стійкості культурного та креативного секторів України. URL: https://www.ecas.europa.eu/delegations/ukraine/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%82%D0%B0-%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_uk (дата звернення: 13.12.2025)
9. Подаєнко Ю. Л. Європейський досвід реалізації культурної дипломатії: специфіка та перспективи подальшого розвитку. *Наукові праці. Політологія*, 2014, Том 230, № 218. URL: <https://politics.chdu.edu.ua/article/view/27716> (дата звернення: 13.12.2025)
10. Солових Є. Культурна та публічна дипломатія Європейського Союзу як інструмент політичного впливу на Україну в сучасних умовах. *Науково-теоретичний альманах Грани*, 2025, 28(3), с.68-77. <https://doi.org/10.15421/172571> (дата звернення: 13.12.2025)
11. У Брюсселі представили «Культурний компас» Європейського Союзу. URL: <https://mincult.gov.ua/news/u-bryusseli-predstavlyly-kulturnyj-kompas-yeuropejskogo-soyuzu/> (дата звернення: 13.12.2025)
12. EU Cultural Diplomacy Platform. 2017. *European Commission*. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/dce764c4-6dc0-11e7-b2f2-01aa75ed71a1> (дата звернення: 13.12.2025)
13. International cultural relations. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/international-cultural-relations> (дата звернення: 13.12.2025)

14. López A. T. Towards a new strategy for International Cultural Relations in the European Union? An analysis of European Cultural Diplomacy as a resource of soft power. VISUAL REVIEW. *International Visual Culture Review Revista Internacional De Cultura*, 2022, Visual 12(3), 1–14. <https://doi.org/10.37467/revvisual.v9.3792> (дата звернення: 13.12.2025)
15. Martel K., Simić L. Building a Joint Approach in European Union Cultural Diplomacy: From Soft Power to Intercultural Cooperation? *Revista Chilena de Relaciones Internacionales*, 2018, 2(1), 27-54. URL: <https://research.cbs.dk/en/publications/building-a-joint-approach-in-european-union-cultural-diplomacy-fr> (дата звернення: 13.12.2025)
16. Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. London: Palgrave Macmillan, 2005. URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf (дата звернення: 13.12.2025)
17. Nye J. Soft Power. *Foreign Policy*, No. 80, Twentieth Anniversary (Autumn, 1990), P. 166.
18. Our approach to public diplomacy and international cultural relations 2025. *European External Action Service (EEAS)*. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/our-approach-public-diplomacy-and-international-cultural-relations_en (дата звернення: 13.12.2025)
19. Roque M.A. Reconocernos más allá de las culturas: el virus activa el relato. *Quaderns de la Mediterrània*, 2020, 30–31, p. 201–207.
20. Fernández Silvia María González The role of the cultural and creative industries in cultural diplomacy and soft power between China and the European Union. *JANUS NET e-journal of International Relation*, 2021, 1(12). DOI: 10.26619/1647-7251.12.1.3
21. Strategic framework for the EU's cultural policy. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy> (дата звернення: 13.12.2025)
22. Wang S. Development and Challenges of EU Digital Diplomacy. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 2025, 90, p. 136–141. URL: <https://lnep.ewapub.com/article/view/23020> (дата звернення: 13.12.2025)
23. Zaki Laïdi *EU Foreign Policy in a Globalized World Normative power and social preferences*. London: Routledge, 2008.

Дата першого надходження статті до видання: 29.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.05.2026